

סי אלול'ט זאך. השבת כבר נכריז על ביאת החודש שהשי"ת מתקרב אלינו. הוגיע העת של ראה אנוכי, הזמן של ראיית חשבון. לעבור על השנה ולבדוק את המצוות והמעשים טובים שלנו. לתקן את מה שצריך תיקון. רק השבוע הטפנו כמה וכמה מכות נאמנות, מהנכים ידועים ואנשי חסד יקרים נקטפו מה שנראה בלא עת. נכון, כל שנה בבין הזמנים אנחנו מדממים. אבל זה לא מחוייב המציאות. אנחנו יכולים להתעלות על עצמינו. יש לנו שבוע שאנחנו יכולים לפקוח עיניים ולהסתכל מסביב. הנביא אומר לנו הוי כל צמא לכו למים. ומה קורה למי שקשה לו, אומר הנביא לכו שברו. היינו תהיו ערבים שכולם יהיו להם. ישנם אלפי אנשים הצמאים לדבר השי"ת. אולי חלק עדיין לא יודעים בכירור שזה אכן מה שחסר להם. אבל, אם אנחנו רוצים שיהיה לנו טוב, שמעו שמוע אלי ותתענג בדשן נפשכם. הבה נקדש שמו בעולם כשם שמקדישין אותו בשמי מרום. בשמי מרום לא משוחחים דברים בטלים בהיכל השי"ת. גם אנחנו, הבה נתנתק מהפיכת בתי המדרש שלנו למקומות מפגש. עוד מעט קט יבואו בחירות לעירייה, היצר הרע על כל תקת"ק תירווציו והסבריו למה הלשון הרע והרכילות הם ממש מצוות עשה מדאורייתא. כל בית כנסת וישיבה חייב למנות שומרים לבל יגעו בכל הבלי השווא. כל פילפולי הסרק לא שווים כלום חוץ מלעבור על ודברת בם. כאשר נשאר את הסלולרים מחוץ לבית הכנסת (היצר הרע מתיר על רטט...) כך שנתמקד בתפילה ובלימוד, נראה שהקב"ה נותן לנו היום חיים וברכה, ונבחר בחיים, ממילא השי"ת יערה עלינו ממרומיו את ה"שמעו ותחי נפשכם", כאשר נזכה אכן לחיות של קדושה בכל מעשינו הוא יתב"ש יזכור חסדי דוד הנאמנים ונשוב לעלות לרגל ונתראה לפניו בהיכלו ויאמר לנו הנה ישראל אשר בכך אתפאר.

כי מנסה ה' וגו'. נתן כח ככפפים לדעת נולדות לנסות ולזכות ישראל שהתרה בהם לא יהיה כך מעונן ומנחש ומכסף וגו' עד תמים תהיה עם ה' אלהיך, ואם לא יאמינו לאותות נביאי ע"ז זו היא זכותן: הרשב"ם מבאר לנו מדוע רשעים וכוחות רשע מצליחים. ההצלחה שלהם זה לראות עד כמה אמונתנו איתנה, חזקה ויסודית. עד כמה איננו נופלים שדודים לתעמולה רדודה ושפלה. המצוה של תמים תהיה עם ה' אלוך מחייב אותנו להתפלל להשי"ת לצפות לישועתו. בזמנים שאנחנו מרגישים שלא נענתה תפילתנו, יכולים לבקש מצדיק שיתפלל, להתפלל על קברי צדיקים. להוסיף במצוות צדקה, בלימוד תורה, בגמילות חסדים בגופו, כגון לתפוס נער אשר לא זכה לטעום את מתיקות התורה ולקבוע איתו רבע שעה של מתיקות ועריבות התורה. אבל, ודאי שלא להשתמש בשום כוחות כדי לשנות סדרי בראשית. זה החלק העיקרי ביסודות הדת. לדעת

שנדבק בהשי"ת אפילו כאשר יש מיני הצלחות זמניות לחיצונים, אין להתפעל מכך כי שבע יפול צדיק וקם. לבן עלינו לא לשים לב לנוצץ והערב לעין לרגע. אלא, לצפות לישועת ה'.

שמור ושמעת, קשה שהיה לו לומר שמע ושמרת, ולמה הקדים שמירה לשמיעה, עוד מה ריבה בתיבת את ובתיבת כל, עוד למה לא אמר הטבת הבנים ללא בפסוק זה: עוד כריך לדעת אומרו כי תעשה הטוב, שנראה שצא לתת טעם למאמר למען ייטב, והלא כבר קדם ואמר שמור וגו', וגמר אומרו למען וגו', הרי שהטובה האמורה היא כבר בעד השמירה והשמיעה שקדם לומר הכתוב: אכן הכוונה היא שמאווה על שני דברים, א' תורה ומצוות ה' אשר כבר נודעו לישראל מפי משה, וב' אשר יגזרו רבותינו ז"ל הגדרים והסייגים אשר יחדשו, לזה כנגד תורה ומצוות שהם ידועים כבר בתורה אמר שמור, וכנגד דברים המתחדשים מרבותינו ז"ל אמר ושמעת, שפריך להביל כל גזירות רבותינו ז"ל וסייגיהם: והוא מה שרמז במאמר את כל, פירוש את, לרבות כל גזירות ושמירות וגדרים שיחדשו רבותינו ז"ל, ולאמרו כל, פירוש שבאמצעות הגדרים יהיו הדברים נשמרים בשלימות, והוא אומרו כל הדברים, כי זולת זה אין המלצה נעשה כולה בשלימות שבאמצעות הגדר אין נגרע ממנה דבר: וגמר אומרו למען ייטב לך ולבניך, כי גדרים וסייגים שעשו רבותינו ז"ל הוא דבר המעמיד דורות עם בני ישראל לעולם, להבדילם מכל כיעור והדומה לו: האור החיים הקדוש בא להאיר את המבואות האפלים. הנה רבים אומרים, מה הועילו חכמים בתקנתם, הלא אני יכול להיות ירא ושלא ללא קיום כל סייגיהם וגדריהם של החכמים. בפרט בדורינו, אשר רבים המתפרצים. ואם קיבלו היתר על עניין חד פעמי, זה כבר הפך להיתר גורף וכולל. לבן, הביאור הוא, שכל ההטבות המגיעות לעם ישראל, ממלכת בהנים וגוי קדוש הוא, כאשר דברים בקיום הוראת חז"ל ומאורי הדור בכל פרטיהם ודקדוקים. ולאמרו כי תעשה הטוב וגו', פירוש כי דברים שגזירים חכמים אינם כי אם לעשות הטוב והישר בעיני ה', שכל דבריהם רביד הזהב, וכפי זה מאמר כי תעשה וגו' הוא גם כן טעם הליטוי ושמעת, כי בזה תעשה הטוב והישר ש"ה ה' באמצעות הגדרים והסייגים, וזה מלבד הטוב המושג לדורות באמצעות דבריהם ז"ל, ולדרך זה אומרו כי תעשה הוא טעם נוסף למאמר ושמעת: עוד ירמוז הכתוב במאמר שמור ושמעת, שלא יאמר אדם למה לי ללמוד שמועה זו אחר שעמדתי עליה, וידעתי מה שיש עלי לשמור במצוה זו, תלמוד לומר שמור, פירוש והגם אחר ששמרת, וממולא דבר אתה יודע שקדם ועמד על הדברים לדעת את אשר ישמור, ואף על פי כן ושמעת, פירוש אינך פטור מהגעת בשמיעתה של מצוה: עוד יתבאר, על דרך אומרו ונשלמה פרים שפתינו, והנה לפי שאמר שמור וגו' את כל הדברים, ודבר זה הוא מן גדר הנמנע שיכול האדם לקיים כל הדברים, לזה אמר שמור, פירוש כנגד מצוות לא תעשה שהם ביד האדם לשמור עצמו מכל מצוות לא תעשה, וכנגד מצוות עשה אמר ושמעת, פירוש יקיים המצוות בלימוד שמיעתה בפה, ובה נחשב עליך כאילו באת לידך וקיימת אותה, ומעתה יכול לשמור ולעשות את כל הדברים: עוד יתבאר על פי דבריהם ז"ל שאמרו ליגרם איניש והדר ליסבר, והוא אומרו שמור ושמעת, פירוש שמור שישמור ידיעת הלכה והיא הגירסה, ושמעת היא הסברה, לכונן שמועותיו בשכלו: הדברים האלו צריכים חיזוק גדול. גם תופשי תורה, חושבים שדי להם במה שהתעמקו בעבר ומסתמכים על זכרונם. הנה, כל גדולי הפוסקים של דורינו זצו"ל, למדו ושננו, חזרו על דברים שידעו אותם ישר והפוך, מאות פעמים. על אחת כמה וכמה, אנן, יתמי דיתמי, כמה עלינו להשקיע, ראשית לבל, בלימוד הראשוני. אחר כך, לחזור ולשנן, עוד ועוד, עד שיהו ברורים כשמש בצהריים. ישאלו המלמדים והרמיי"ם את תלמידיהם, מה וכמה למדו בשולחן ערוך. כדי שהלימוד יהפוך לקיום המצוות ממש למעשה. זה הלימוד שעליו מתפללים באהבה רבה. לשמור ולעשות ולקיים. אולי ילמדו קצת פחות דיוקים של אחרונים בסוגיא ויקדישו חצי שעה יומית ללימוד הלכות. כמה אברכים נישאו, ואינם יודעים את הלכות הבית היהודי הבסיסיות. הלכות שבת, בשר וחלב, תערובות, הגעלת כלים. דברים יסודיים שאינם יודעים. מסתמכים על מעשה קוף בעלמא, או על שכלם, שבעיניהם זה שכל ישר ובטוחים שלא יתכן שייכשלו. עוד יתבאר על דרך אומרו ז"ל כי מי שהוא בעל עבירות שערי דעת התורה ננעלים בפניו, ותמלא כי שערי פתחי ההבנה בדברי התורה הם הקושיות שיעמדו בפני האדם והם סוד הקליפות המתהוים מעבירות האדם: וזה שהעיר הכתוב במאמר זה שמור ושמעת, פירוש אם אתה רוצה שתעמוד על אמיתת התורה להבין אמריה, שמור המצוות לכל תעבור

עליהם, ובזה ושמעת את כל וגו': עוד יתבאר, על דרך אומנם ז"ל וז"ל אם הרב דומה למלאך ה' כבאות יבקשו תורה מפיהו וגו', עד כאן, והוא אומרו שמור, פירוש אם הוא בשמירה ששומר התורה, אז ושמעת תורה מפיהו: ואומרו את כל הדברים, לדרך זה יתבאר על פי מה שאמרו בחגיגה וז"ל ורבי מאיר היכי גמר תורה מפומיה דאחר והאמר וכו' כי שפתי כהן וגו' אמר ר"ל רבי מאיר קרא אשכח ודרש הט אזניך וגו' ולבך תשית לדעתי, לדעתם לא נאמר אלא לדעתי וכו', קשו קראי אהדדי לא קשיא הא בגדול הא בקטן: ואמרו עוד קס וז"ל דרש רבא מאי דכתיב אל גינת אגוז וגו', אשכחיה רבה בר שילא לאליהו א"ל מאי קא עביד קודשא בריך הוא אמר ליה קאמר שמעתא מפומייהו דכולהו רבנן ומפומיה דרבי מאיר לא קאמר, א"ל אמאי משום דגמר שמעתא מפומיה דאחר, אמר ליה אמאי רבי מאיר רימון מלא וכו' אמר ליה השתא קאמר מאיר בני אומר וכו', עד כאן: הנה לפי דבריהם ז"ל הגדול יכול ללמוד מהרב הגם שיהיה הרב רשע, מה שאין כן הקטן, ורמב"ם ז"ל מלינו שכתוב שאין ללמוד מהרב אלא אם הוא כמלאך ה', ולא חילק בין גדול לקטן כדברי הגמרא: אמנם, נראה מאד, ש"אבשר דרא" שאין לנו מצבים כאלו. אך, למפטר נפשייה בלא כלום אי אפשר. הנה חדשים לבקרים, קמים מיני מגידים, אשר פיהם רהוט, לכאורה נשמע פה מפיק מרגליות. אך, למעשה, הרי הוא במקסימום תוכי. לפעמים מעוות מאמר חז"ל או ווארט ולפעמים מסלה, רק כדי להטעים ולהתאים לצורך השעה. כמה פעמים אומרים לכם ווארט בשם מישהו קדמון, אבל מי שאומר לך את הווארט לא ראה את המקור, אלא קרא זאת בעלון שהעתיק ממלקט שליקט ממלקט קודם. ואין קשר לווארט הזה למה שבאמת המפרש ההוא התכוון לומר. לבן, מי שלא רבי מאיר, ודאי שיש לו לבחור לשמוע רק מפי רב הדומה למלאך ה'. צח ונקי ללא רבב. וראיתי לב"ח שכתב שלא חלק בגמרא אלא לדעת רבי מאיר, אבל הש"ס אינו סובר כן, ודייק לשון הש"ס שאמר רבי מאיר קרא אשכח ודרש, משמע דוקא רבי מאיר הוא שסובר כן, עד כאן: ואין דבריו נכונים, אחד מנין לו לתלמוד לומר שמעשה רבי מאיר במחלוקת עומד, כל שאנו יכולין להשוות בדבר סברא: ועוד ממה שמקשה לרבי מאיר מדרשת כי שפתי כהן מוכח שהפך להשוותם, שאם אתה אומר שאחר האמת שרבי מאיר לחלק אתה מהדרשה שהוא לימוד הגדול, אם כן מה מקשה התלמוד מדרשת כי שפתי כהן וגו', אם לא שתאמר שסובר שדרשה זו מוסכמת, שאם לא כן היה יכול לומר רבי מאיר אינו דורש כן: ואם תאמר שזו היא כוונת המתרגם שאמר רבי מאיר קרא אשכח וכו', ופירוש ואינו מודה בדרשת שפתי כו', אם כן מאי חוזר לומר קשו קראי וכו' אם הדורש זה אינו דורש זה: ועוד הרי רבא שהוא אמורא אחרון דרש אל גנת אגוז, מה האגוז הזה הגם שהוא מלוכלך בטיט וכו', אין אוכל שבתוכו נמאס וכו', עד כאן, והדברים אלו הם כסברת רבי מאיר, וידוע דהלכה כרבא, הגם שנאמר שמעשה רבי מאיר במחלוקת שנוי: ועוד אם דרשת כי שפתי כהן היא בין לגדול בין לקטן, ורבי מאיר לבד הוא שסובר לחלק מה [מש"ב] רבה בר שילא לאליהו רבי מאיר רימון מלא וכו', הלא אינו סובר כן אלא רבי מאיר, אבל הש"ס סבירא ליה שאין היתר ללמוד אלא מכמלאך בין יהיה גדול בין יהיה קטן, ועוד מה ראה גדולה מזו שהסכים ה' למעשה של רבי מאיר שחזר ואמר שמעתא מפיו: ואם תאמר הקדוש ברוך הוא מתחילה מה סבר ולבסוף מה סבר, שאין לומר שנעלם מעיני ה' ח"ו הטעם שאמר רבה בר שילא רבי מאיר רימון מלא וכו': דע כי יקפיד ה' על האדם בעשותו דבר שלא יהיה בו נקי אלא מה' ולא מאדם ויחשוב לו לחטא, עד שיהיה נקי מה' ואדם: ולזה כשעשה רבי מאיר מעשה זה שהיה למד מאדם שאינו כמלאך היה רבי מאיר נקי מה' אבל לא מאדם, כל עוד שלא נודע טעמו אם זך וישר פעלו, וזה סבב שלא היה ה' אומר שמועה מפיו להיותו חסר השלימות, ואחר שנאמר בישיבה של מטה טעם לשבח במעשיו, נכנס בגדר והייתם נקיים גם מישראל, ולזה תיכף ומיד חזר ואמר שמעתא משמו, ולעולם האמת כדברי רבי מאיר: הוי אומר, שבוודאי ששייך להיות תורה גם אצל באלו שאינם כמלאך ה' צב-א-ות. אבל, כדי ללמוד ממזהו את מה שיש רק אצלו, חייבים להיות במעלה שיודע לרחוץ את הטיט מעל קליפת האגוז, לאכול את הפרי ולזרוק את הקליפות. את זה רבי מאיר ידע לעשות. והנכון לתת טעם לרמב"ם, הוא שסובר שבזמן הזה אין דעת שלימה שתקרא גדול להתיר לו ללמוד מהכס רשע, דוקא רבי מאיר שהיה שלם בדעת ובידיעה הוא שהותר לו הדבר שאין לחוש ודאי שילמוד ממנו רשעו, ואולי כי לזה דייק התלמוד ואמר רבי מאיר קרא אשכח ודרש וכו', רבי מאיר רימון וכו', פירוש דוקא גדר זה של רבי מאיר הוא שישנו בהיתר זה, לפי שהוא ודאי יזרוק הקליפה ולא יאכל אלא האוכל, וסברא זו נכונה וסמוכה מעלמה היא, לזה סתם רמב"ם לאסור ללמוד מהרב שאינו כמלאך בין לגדול בין לקטן, כי הדורות נתמעטו, ואין לנו היתר זה אלא ברבי מאיר וכיוצא, ולא ולמד מדבריהם ז"ל שאמרו אם

הראשונים כמלאכים וכו': לכן, אם הרמב"ם בדורו כבר אסר ללמוד מרשעים, קל וחומר שלנו אסור להסתכל בספרים שלהם. (בארה"ב ידוע הייתה שיש מילון תלמודי של אחד מפוקפק בשם ג'אסטרו. כל גדולי הדור אסרו להכניס ספר זה לבית המדרש הגם שרק היה מילון. כי לנו אין את הכוח של לאכול רק את הפרי ולזרוק את הקליפה) על פי זה יתבאר על נכון אומרו שמור ושמעת את כל הדברים וגו', פירוש אימתי אני מתנה עליך שאין לך להבין שמועה אלא מאדם שהוא משמר התורה והמלות, אלא דוקא למי שהוא קטן וחסר לשמוע כל הדברים, או רובם שהרוב ככל, אבל הגדול שאינו כריך לשמוע אלא חלק קטן יכול הוא לשמוע אפילו מאדם שאינו שומר תורה ומלות, וכרבי מאיר שהיה לומד תורה מאחר, הגם שלא היה משמר תורה ומלות שהיה זורק קליפתו ואוכל תוכו: הנה מסקנא דמילתא, האור החיים הקדוש מציב לנו סייגים וגדרים. ראשית לבל, לשמור דברי חז"ל וחכמי הדור ללא שום התחכמויות וסיבובי אגודל. שנית, לא להסתמך על הזיכרון, ללמוד, לשנן, לחזור. אולי הייתה יותר נכון שכל מימרא שנאמר, ייאמר מתוך הספר עצמן. כך גם יינצלו מפלפולי סרק והבל. שנית לדבוק רק בצדיקים אמיתיים, הדומים למלאך ה'. רק מהם ללמוד ולקבל.

כי לא יחדל אביון מקרב הארץ. מפרשים אמרו שלא יחדל הציון מקרב הארץ באחד מכל הזמנים, כי לעולם יהיה ציון בארץ שגלוי היה לפניו שלא יעשו מה שאמר להם כי לא יהיה כך ציון אם שמוע תשמע בקול ה' אלהיך לשמור לעשות את כל המצוות. ואינו נכון לדעתי, כי התורה תרמוז כמה שעתיד להיות, אבל לא יתנבא עליהם בפירוש שלא יקיימו התורה לעולם, וחלילה, רק בדרך אזהרה יזכיר הדבר. והנכון שאמר, שלא יחדל ציון, שיהיה נמנע ולא ימלא עוד לעולם. והזכיר זה, בעבור שהבטיח שלא יהיה בהם ציון בשמרים כל המצוות, אמר אבל ידעתי כי לא יהיו כל הדורות כל ימי עולם כלם שומרים כל המצוות עד שלא נלטרך כלל לכוות על הציון, כי אולי בקצת הימים ימלא ציון, ואני מאריך עליו אם ימלא. ואמר "מקרב הארץ", לרמוז על כל הישוב, כי ההבטחה שלא יהיה בנו ציון בארץ אשר ה' אלהינו נותן לנו נחלה אם נקיים שם כל המצוות, ועתה אמר כי יתכן שימלא ציון באחד מן הזמנים ובאחד מן המקומות אשר תשב בה, כי טעם "בארץ" כטעם בכל מושבותיכם, בארץ ובחולצה לארץ: הרמב"ן בא ללמדנו דרך האמת. האמת הוא, שלא הייתה כמעט זמן מן הזמנים שהיהודים שמרו לגמרי תורה ומצוות כדי שהקב"ה יראה שיחדל אביון מקרב הארץ. ולא רק עצם קיום המצווה, אלא שמירת מצוות באופן שיושבים ומצפים לכל מצוה ומצוה מתי יבוא לידי ואקיימנה. שמירת מצוות של עשייה מתוך געגועים וכיסופים, מתוך אהבה ורצון. לא חסרים "משוגעים לדבר" שנדבקים במצווה או הנהגה מסויימת, והתבוננו איך הם מקיימים מצווה או הנהגה זו. ידוע לנו על צדיקים אשר מחצות ערב שבת היו יושבים ומצפים, ומכניסים עצמם לקבל פני שבת מלכתא. לכן, שומה עלינו לקחת לכל הפחות מצווה אחת כדי לקיימה בהידור מתוך נכספה וגם כלתה נפשי. אזי, כאשר אנחנו מאושרים ומעושרים במצוות כדבעי יחדל אביון מקרב הארץ. היוצא מדברי הרמב"ן, שעניין זה נוגע לדור שלנו ביותר. הלא אבן מקיר תזעק כמה עניים ואביונים יש. כמה שבורי לב דרים בתוכנו. כאשר נשים לב שהאביונים ומקרי עוני יטופלו כהוגן, כאשר נשתתף בשברון לב הנדכאים כדי לשמחם, בודאי הקב"ה ישמח לקיים בנו, אפס כי לא יהיה בך אביון.